

УНВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ

Конференција "КОСОВО И МЕТОХИЈА – БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВ И/ИЛИ ПЕРСПЕКТИВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ"

(2021)

Саопштење

РАСКИДАЊЕ ВОЈНО ТЕХНИЧКОГ СПОРАЗУМА ИЗ КУМАНОВА И МОГУЋНОСТ УЛАСКА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У ПРОСТОР КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Игор Јанев¹

Апстракт: Предмет истраживања рада представља начин реаговања Србије на провокације шиптарских власти на КиМ које, уз подршку западних савезника, покушавају да протерају српско становништво са Косова и Метохије и тиме остваре њихове стратешке циљеве који се свode на потпуну контролу овог простора. Са тим у вези, основни проблем који се јавља јесте начин како би Србија требала адекватно да реагује на овакве покушаје привремених власти у Приштини. Сагласно томе, у раду се полази од хипотезе да шиптарске власти на КиМ неће бити обуздане дипломатским акцијама Србије, већ ће се у последњој фази борбе за своје интересе оријентисати на војно заузимање северног дела КиМ, вођене идејом да их у томе подржавају западне силе.

У циљу спречавања етничког чишћења српског становништва на северном делу простора КиМ, важно је узети у обзир да је Војно-технички споразум из Куманова из 1999. године, по својој природи, раскидив тип међународног уговора. Он не представља уговор о капитулацији државе (па чак ни капитулацији војске), већ је по својим правним аспектима само мировни уговор техничке природе са ограниченим дометом, односно уговор о примирју без одређења да је стални уговор. Њиме се технички предвиђа улазак међународних мировних снага са мисијом демилитаризације простора и заштите људских права свих грађана на простору КиМ, без обзира на етничку или другу припадност. Резолуција 1244 УН, сем међународних снага, не предвиђа присуство других војних снага на простору КиМ. Ако се у том сегменту Резолуција прекрши или настане фундаментално кршење људских права, тада се за Србију намеће егзистенцијална потреба за раскидањем Кумановског споразума позивајући се на *jus cogens* норме којим се штите основна људска права. Кумановски споразум је прекршен у моменту када су КФОР и УНМИК допустили формирање војске тзв. Косова у виду Косовских безбедносних снага. Такав поступак омогућава Србији правни основ за раскидање Кумановског споразума јер су нарушене *jus cogens* норме, Уједно, тиме се обезбеђује легалитет у захтеву Србије за повратком Војске Србије у простор Косова и Метохије.

Кључне речи: Косово и Метохија, Војска Србије, Уједињене нације, УНМИК, КФОР, безбедност.

---

¹ Институт за политичке студије – Београд; igorjanev@mts.rs.

Увод

После једностранних мера привремених институција на КиМ и уласка јединица специјалних јединица Росу 20. септембра 2021. на територију Севера Косова, наступила је нова фаза у кризи на КиМ која указује на будуће екстремне потезе власти у Приштини. Према изјавама врха државе, барем једна сила чланица Савета безбедности је охрабривала овакав потез неодговорне власти у Приштини. Ако се овде узме у обзир и изјава председнице привремених власти на КиМ Ф. Османи да „Србија не може ништа да уради, јер је иза Косова подршка САД“, тада се може као најгори будући сценарио предвидети војна интервенција „Косовских безбедносних снага“ (КБС) и јединица Росу на Северу Косова, са циљем протеривања спрског становништва са КиМ. Оваква акција би наликовала већ виђеној „Олуји“ у Хрватској када је протерано више од 200 000 Срба из Хрватске.

Пре директне војне и полицијске интервенције на подручју Заједнице српских општина (односно Севера Косова и Метохије), дошло би до изазивања хуманитарне катастрофе над Србима на КиМ, како би се већи део народа иселио и тиме тактиком кршења људских права протерало не-албанско становништво, у циљу да се војна акција према Србима (као последња фаза) сведе на „минимум“.

Да би се сузбила могућа или евентуална хуманитарна катастрофа над Србима на КиМ, која је очигледно део планова привремених власти на КиМ за етничким чишћењем потребно је сагледати могућности најгорег сценарија који би изазвао потребу да Војска Србије уђе на простор Севера КиМ. Да би се ово извело на легалан начин, треба узети у обзир да је Кумановски споразум из 1999 који је закључен између генерала ЈНА и бригадног генерала М. Џексона тип међународног уговора који је могуће једнострано раскинути, уколико постоји масовно кршење људских права или геноцид у покушају. У овом смислу треба приметити да овакав уговор није (како се лаички сматра) уговор о капитулацији државе (па чак ни капитулацији војске), већ је по својим правним својствима само *мировни уговор* техничке природе, са ограниченим дометом и особинама. Овакав уговор којим се ограничава интервенција Војске Србије је по својој правној природи само тип уговора о примирју, ограниченог карактера и без одређења да је стални или безусловни уговор. Овим уговором војних командата на терену се технички предвиђа улазак мировних снага на део територије Југославије, при чему ове мировне снаге морају да се старају о демилитаризацији и људским правима свих људи, без обзира на етничку припадност и националност. Треба приметити да Резолуција Савета безбедности Уједињених нација 1244 (1999) никакве друге војне снаге не предвиђа на територији КиМ, при чему КиМ формално и даље представља део територије Југославије односно Србије. Сам Кумановски уговор поставља обавезе постављене пред Војску Југославије, а не пред Војску Србије која тада није постојала и која је касније настала при фундаментално другим околностима, када је после цепања Југославије, Србија (као нова држава) је фактички била условљена да тражи продужење чланства у Уједињеним нацијама (2000 .г.), уколико жели да буде чланица УН. Овакав контекст доводи у питање безусловни карактер Резолуција Савета безбедности Уједињених нација 1244 (1999) и своди ограничење интервенције Војске Србије фактички само на Кумановски споразум, као мировни уговор. Сама Резолуција у свом Анексу предвиђа постојање таквог споразума, међутим ништа се не говори о томе шта бива у случају да се исти не постигне или да се евентуално касније раскине.

Као и у случају других мировних споразума, ако се не постигну основни циљеви мировног уговора или настане фундаментално кршење људских права, тада је могуће и раскидање овог уговора о примирју позивајући се на *jus cogens* норме (као највише правне норме) којим се заштићују основна људска права, посебно у случају погрома или неког вида геноцида

(геноцида у покушају или тихог геноцида). Треба приметити да је Војно-технички споразум из Куманова је прекршен када су КФОР и УНМИК допустили формирање војске Косова у виду КБС, која је затим почела са операцијама тихог прогона српског становништва слањем јединица Росу и одузимањем регистарских таблица српским грађанима и становништву на Северу КиМ, са циљем једностраног наметања елемената државности и прогона српске и неалбанске популације са КиМ. Овим потезом, настала је хуманитарна криза која полако ескалира у правцу изолације и онемогућавања снабдевања основним животним намерницама, чиме су угрожена основна права људи, укључујући и право на живот.

У овом контексту, у раду ћемо се осврнути на правну природу Кумановског Споразума и Резолуције Савета безбедности УН 1244, ради процене метода којим би се омогућило да Војска Србије може да уђе на Север КиМ у циљу сузбијања хуманитарне катастрофе, која очигледно представља део планова привремених власти на КиМ.

I Ограничења и правни домет Резолуције савета безбедности УН 1244 из 1999

Резолуција Савета безбедности УН 1244 је кључни документ којим се потврђује суверенитет Србије и дефинише постојање спора са КиМ, који као безбедносно проблематични ентитет, без суверенитета не може да постане чланица УН. Овим се отвара стални безбедносни проблем који може да се затвори само новом резолуцијом Савета безбедности УН.

Са становишта процене домета Резолуције савета безбедности УН 1244 донете 10. јуна 1999. најбитнији њен део се односи на њен **Анекс II**² којим је превиђено успостављање уговора. Иначе У преамбули Резолуције 1244, Савет безбедности изражава одлучност да се реши озбиљна хуманитарна ситуације и жеља да се све избеглице безбедно врате. Поред тога Савет безбедности „реафирмише“ (или потврђује), што је од посебног значаја, „суверенитет и територијални интегритет Савезне Републике Југославије и других држава у региону, у складу са актом из Хелсинкија и **Анексом II**“ овог документа.

У диспозитивом делу текста Резолуције 1244 који следи, налазимо да се одлуке из резолуције Савета безбедности заснивају на уговору, који се налази у поменутом Анексу, где се тај односи на Кумановски споразум, који је закључен један дан раније (9. јуна 1999). Савет безбедности тражи од Савезне Републике Југославије да прекине са насиљем на КиМ и отпочне постепено повлачење, а након повлачења мањем броју припадника војске и полиције биће омогућен повратак, сагласно **Анексу II**. Надаље, видимо да је у циљу присуства на КиМ Савет безбедности овластио државе и међународне организације да би се успоставило присуство снага безбедности на КиМ, потврђујући потребу за непосредним ангажовањем међународног цивилног и војног присуства. Одговорност међународних безбедносних снага укључивала је одвраћање од непријатељстава, надгледање повлачења СРЈ, демилитаризацију Ослободилачке војске Косова и других албанских формације, као и обезбеђивање окружења у које се могу вратити избеглице. Генерални секретар овлашћен да успостави међународно цивилно присуство на КиМ, а главне одговорности међународног присуства укључивале су промоцију аутономије за Косово, вршење цивилних административних функција, надгледање развоја институција, одржавање избора, одржавање реда и мира, заштита људских права и сигуран повратак избеглица. Поред осталог, у резолуцији исто тако стоји да ће одређеном

---

² Види UNSC 1244 (1999), Annex II

броју српског војног и цивилног особља бити дозвољено да се врате и да одржавају присуство на У резолуцији исто тако стоји да ће одређеном броју српског особља бити дозвољено да се врате и да одржавају присуство на српским историјским локалитетима и граничним прелазима. Смештање Косова и Метохије под привремену управу Организације уједињених нација врши се преко успостављања овлашћених мировних снага КФОР-а, под окриљем НАТО-снага, а цивилно управљање врши УНМИК-а, до успостављања институција локалне самоуправе на Космету, у складу са **Анексом II** односно договором.

Као што закључујемо из текста Резолуције сав правни домет резолуције постаје у основи зависан од **Анекса II** и њиме се у ствари одређује дали Војска Србије (а раније Југословенска Војска) може да се врати на КиМ или интервенише на овом простору. Овај правни аспект је од посебног значаја, јер се њиме цео концепт Резолуције 1244 поставља у условљен контекст, јер ако се у резолуцији потврђује суверенитет и територијални интегритет државе, а изостане договор две стране о свим питањима, тада постаје нејасно у којој мери Војска Србије може да се врати на територију КиМ или под којим условима. Предмет резолуције 1244 је тренутно стање, где се начелно превиђа повлачење Југословенске војске, такође предвиђа се условно и постизање аутономије за КиМ, међутим ова у контексту територијалног интегритета и суверенитета Југославије или Србије, може значити и широку аутономију у оквиру исте државе, односно Србије. У овом смислу, од посебног значаја је утврдити правни карактер **Анекса II**, јер се њиме одређује и карактер обавеза из саме резолуције Савета безбедности.

Као што примећујемо **Анекса II** започиње условном одредбом о томе да би требало успоставити уговор којим би се утврдили принципи за решавање кризе на КиМ. Овде се каже: „Уговор треба да буде постигнут о следећим принципима да би се остварило решење Косовске кризе: ....“ (на енглеском „Agreement should be reached on the following principles to move towards a resolution of the Kosovo crisis:..“).³ Из садржаја текста примећујемо да је уговор о овоме већ постигнут у виду Кумановског споразума, који је закључен да раније 9. јуна 1999 у Куманову. Ово је јасно из тачке 10 овог Анекса у којој је предвиђено закључивање „техничког споразума“ којим би се регулисало повлачење Војске Југославије са Косова и Метохије. У тачки 10 се утврђује следеће: „У сврху обуставе војне активности биће потребно прихватање горе наведених принципа поред сагласности са другим, претходно наведеним идентификованим, потребним елементима, који су наведени у фусноти испод. 1 Војно-технички споразум ће тада брзо бити закључен који би, међу остале ствари, наведите додатне модалитете, укључујући улоге и функције југословенског/српског особља на Косову:..“⁴ У наставку у тачки 10. се потом одређују услови садржани у Кумановском споразуму, посебно о 1. повлачењу Војске (Југославије), и 2. повратку српског персонала на КиМ. Међу „Примедбама“ на крају Анекса се одређује да „Расправа и постизање војно-техничког споразума неће продужити раније одређено време за завршетак повлачења.“⁵

Као што можемо закључити, Анекс II Резолуције 1244 само упућује на већ постигнути Споразум из Куманова, чијим се одредбама дефинише и сам домет овог Анекса и тиме ове Резолуције.

---

³ Исто

⁴ Види тачку 10 Анекса на енг. „10. Suspension of military activity will require acceptance of the principles set forth above in addition to agreement to other, previously identified, required elements, which are specified in the footnote below. 1 A military-technical agreement will then be rapidly concluded that would, among other things, specify additional modalities, including the roles and functions of Yugoslav/Serb personnel in Kosovo:..“

⁵ Види тачку 10 Анекса на енг. Notes, ...: „The discussion and achievement of a military-technical agreement shall not extend the previously determined time for completion of withdrawals.“

Основна идеја Резолуције је била да се условно у тексту угради фактичка капитулације СР Југославије на делу своје територије, тако што би се преко Анекса уговор о војној капитулацији *de facto* уградио у резолуцију, као њен саставни део. Питање које се поставља је да ли се у случају Војно техничког споразума из Куманова стварно ради о уговору о капитулацији, имајући у виду природу и садржај овог уговора, као и потписнике тог документа. Поред тога, слабост Резолуције 1244 је у подвргавању одлуке Савета безбедности једном уговору, за који је нејасно да ли је примењив у пракси и да ли Косовске стране у преговоре о аутономији може да заживи и да има ефекта, посебно ако се у самој резолуцији тврди да држава и даље поседује суверенитет и територијални интегритет.

Оваква противречна формулација где на једној страни имамо заштиту суверенитета и територијалног интегритета Југославије, а на другој страни условну обавезу да део територије која је суверена препустимо међународним снагама, очигледно представља политички компромис између Великих сила (Русија и САД), које су хибридном резолуцијом настојале да помире потпуно супротстављене интересе Запада и Русије. Поред тога, може се приметити да се одлуке у Резолуцији 1244 односе на једну суспендовану чланицу Уједињених нација, која према схватању Западних „великих сила“ треба „поново да аплицира за чланство у УН“. Позитивне стране овог документа су: 1. Резолуцију 1244 Савета безбедности потврђује суверенитет и територијални интегритет Србије; 2. њоме се уједно дефинише постојање сталног спора између Србије и покрајне Косово и Метохија, чиме се оспорава основ да КиМ добије статус државе у УН. Делимично огрничење суверенитета је концентрисано само у Анексу, који у случају да не заживи или да се не формализује не доводи у питање остављање Резолуције 1244 Савета безбедности, чак и овом контексту остаје на снази.

У наставку ћемо посебно обратити пажњу на Кумановски споразум, јер је њиме као уговорним актом одређена правна природа **Анекса II** и тиме природа и домет Резолуције 1244 (која се ослања на овај Анекс).

II Војно-технички споразум из Куманова (1999), као наметнути мировни споразум који је могуће једнострано раскинути

Рат на Косову и Метохији се, правно узевши, не може третирати као легитимна окупација (*occupatio bellica*), јер је сукоб вођен без одобрења Савета безбедности УН, а територија која се ставља под заштиту УН-а очигледно није протекторат, јер не постоји нити уговор о протекторату, нити се у тренутку доношења Резолуције 1244 може сматрати да је КиМ држава или да испуњава услове да буде протекторат. О овим аспектима је било написано много радова и код нас и у иностраној научној литератури и периодици.⁶ Пуно име споразума је „Војно-технички споразум између Међународних безбедносних снага ("КФОР") и Владе Савезне Републике Југославије и Републике Србије“.⁷ Овај уговор је закључен између генерала [Војске Југославије Светозара Марјановића](#), полицијског генерала [Обрада Стевановића](#), са Југословенске стране, и британског бригадног генерал [Мајкл Цексона](#), у име НАТО-а, с друге

⁶ Види нпр. Michael Geistlinger, Правни статус Косова према Резолуцији 1244 (1999) Савета безбедности УН, Зборник правног факултета, XXXVIII-XXXIX, бр. 4. Ниш, 2004.
<http://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadrzaj/zbornici/z3839/05z3839.pdf>

⁷ Војно-технички споразум између Међународних безбедносних снага ("КФОР") и Владе Савезне Републике Југославије и Републике Србије

стране (а по доношењу Резолуције 1244 генерала КФОР-а). Релативно низак ранг ових лица (испод нивоа генерал-пуковника), у вези са државним уговарањем, указује на уговор о примирју, а не о промени политичког статуса државе. Лица Југословенске Војске, нису очигледно имала овлашћења да потпишу било какав документ који би у име владе Србије ограничавао суверенитет Србије над КиМ. Имајући у виду да КФОР под мандатом Уједињених нација није окупациона сила, јер улога мировних снага није насилна окупација према Повељи УН, овде се ради о мировном, а не уговору о капитулацији. У време потписивања Кумановског споразума 9. јуна 1999, статус споразума није био јасан јер је инвазију извршио НАТО и фактички окупирао део Српске територије. Међутим, Уједињене нације, сагласно Резолуцији 1244 од 10. јуна рашчишћавају ову дилему, јер се признаје суверенитет и интегритет СР Југославије, а КФОР има само улогу мировне операције на територији КиМ. Овим, постаје јасно да се ради о мировном споразуму, на који се примењују све норме Бечке конвенције о уговором праву из 1969. г.

Можемо се укратко поменути на основне одредбе овог мировног споразума, који је склопљен мимо уставних одредби тадашње државе. Из **члана I** издвајамо:

1. Стране овог Споразума потврђују документ који је председник Ахтисари поднео председнику Милошевићу, а који су одобрили Скупштина Србије и Савезна влада 3. јуна 1999, који укључује размештање на Косову, под покровитељством Уједињених нација, ефикасног међународног цивилног и безбедносног присуства. Стране даље констатују да је Савет безбедности спреман да усвоји резолуцију која је у поступку, у вези са овим присуствима.
2. Државни органи влада Савезне Републике Југославије и Републике Србије схватају и сагласни су да међународне безбедносне снаге ("КФОР") буду распоређене по усвајању резолуције Савета безбедности УН из тачке 1, да неометано функционишу у оквиру Косова и да буду овлашћене да предузимају све неопходне акције у циљу успостављања и одржавања безбедног окружења за све грађане Косова као и да на други начин обављају своју мисију. Они су даље сагласни да поштују све обавезе из овог Споразума и да олакшају распоређивање и функционисање ових снага.⁸

Као што примећујемо не-југословенска страна потписница Кумановског споразума, која са Србијом и СРЈ закључује овај уговор је "КФОР" (а не НАТО) односно уговорници су међународне безбедносне снаге под мандатом УН-а (а не окупационе снаге) са основном функцијом „успостављања и одржавања безбедног окружења за све грађане Косова као и да на други начин обављају своју мисију“. Ово је дакле *мировна мисија* која мора да се стара о поштовању људских права за све народе и изостанак ове обавезе и непоштовање исте, може да произведе акције усмерене на раскидање уговора о примирју. Будући да се ради о мировној мисији, а не окупацији, правно гледано то је мировни споразум (а не капитулација) У ставу 4. **члана I** се каже да је сврха ових обавеза (за две стране) као што видимо једнострано наметање обавеза (односно асиметрична позиција):

„а. Успостављањем трајног престанка непријатељства, ни под којим условима, било које снаге СРЈ и Републике Србије неће ући, поново ући, нити остати на територији Косова или у зони копнене безбедности односно зони ваздушне безбедности како су описане у тачки 3, члана 1, без претходне изричите сагласности команданта међународних безбедносних снага ("КФОР").

---

⁸ Исто, члан I

Локална полиција ће моћи да остане у зони копнене безбедности. Ова тачка неће утицати на договорени повратак особља СРЈ и Србије које ће бити предмет накнадног споразума како се предвиђа у тачки 6 документа који се помиње у тачки 1 овог члана.

б. Обезбеђење подршке и овлашћења међународних безбедносних снага ("КФОР"), а посебно да би се међународне безбедносне снаге ("КФОР") овластиле да предузимају акције које су потребне, укључујући и употребу нужне силе, да би се обезбедило поштовање овог Споразума и заштита међународних безбедносних снага ("КФОР") и допринело безбедном окружењу за међународно цивилно имплементационо присуство и друге међународне организације, агенције и невладине организације (детаљи наведени у Додатку Б)."

Из ових одредби запажамо да постоји ултимативно наметање обавеза, којима се руши државни суверенитет на делу територија СР Југославије. Одавде следи да је споразум КФОР-а и СРЈ / Србије настао под притиском и да није закључен сходно општим правилима уговорног права.

Да подсетимо, уговори закључени под притиском, на превару, у заблуди, уценом или кршењем *jus cogens* норми, па и начела *бона фиде*, немају правно дејство.

У савременом међународном праву, основна правила из члана 2. Повеље се, уз кршење очигледних норми геноцида и елементарних народних и људских права, такође сматрају *jus cogens* нормама. Овде спадају: 1. суверена једнакост (став 1. члана 2), политичка независност и територијални интегритет (став 4. члана 2) и немешање у унутрашње ствари (унутрашњу јурисдикцију) других држава (став 7. члана 2). Сва ова начела су, како закључујемо, Кумановским споразумом прекршена. У ставу 3. **члана I** у тачкама *д* и *е* се на пример прописују рестриктивна ограничења:

- д.* Зона ваздушне безбедности (АСЗ) је дефинисана као зона од 25 км која се протеже изван границе покрајине Косова унутар осталог дела територије СРЈ. Она укључује ваздушни простор изнад те зоне од 25 км.
- е.* Зона копнене безбедности (ГСЗ) је дефинисана као зона од 5 км која се протеже изван границе покрајине Косова унутар осталог дела територије СРЈ. Она укључује територију у оквиру те зоне од 5 км.

Потом следи и читав низ других наредбодавних ограничења, која си иначе типична за неке уговоре о капитулацији или диктату страних победничких снага. **У члану II** се предвиђа:

1. Снаге СРЈ ће се одмах након ступања на снагу овог Споразума уздржати од било каквих непријатељских или провокативних аката било које врсте, уперених против било ког лица на Косову и наредиће оружаним снагама да прекину све такве активности. Оне неће подстицати, организовати нити подржавати непријатељске или провокативне демонстрације.
2. Фазно повлачење снага СРЈ (копнених): СРЈ се сагласила са фазним повлачењем свих снага СРЈ са Косова на локације у Србији, изван територије Косова. Снаге СРЈ ће обележити и очистити минска поља, замаскиране експлозивне направе и препреке. Приликом повлачења, снаге СРЈ ће рашчистити све линије комуникација, уклањањем свих мина, зарушавања, замаскираних експлозивних направа, препрека и експлозивних пуњења. Оне ће такође обележити сва минска поља са свим странама. Улазак и размештање међународних безбедносних снага ("КФОР") на Косово ће бити синхронизовани. Повлачење снага СРЈ са Косова у фазама ће се одвијати у складу са

доле наведеним редоследом:

а. До дана ступања на снагу споразума + 1 дан, снаге СРЈ лоциране у зони 3 ће напустити, означеним путним правцима, ту зону како би показале поштовање Споразума (уцртано на мапи у Додатку А Споразума). Након што се верификује да су снаге СРЈ поступиле у складу са овим ставом као и тачком 1 овог члана, ваздушни напади НАТО ће бити суспендовани. Та суспензија ће се наставити под условом да се у потпуности поштују обавезе из овог Споразума и да Савет безбедности УН што хитније усвоји резолуцију о размештању међународних безбедносних снага ("КФОР") да би се избегао вакум....⁹

Имајући у виду познате наметнуте обавезе овог споразума, јасно је да се ради о уговору који је *наметнут под притиском*. Околности које упућују на овај закључак су више него евидентне из чињенице да бомбардовање СР Југославије не би престало да није потписан овакав уговор, који укључује ограничење суверенитета. Стога, полазећи од неспорне чињенице да је уговор наметнут под претњом даље агресије или интервенције, треба сматрати да је ово вид уговорног акта настао под *притиском*.

Ако се узме у обзир да интервенција није одобрена од Савета безбедности УН и да је рат завршен мировним уговором са КФОР-ом, под притиском, тада долазимо до закључка да је овакав уговор ништаван и подлеже раскиду (имајући овде у виду и домаћи Устав који штити суверенитет и забрањује закључивање оваквих уговора), односно Кумановским споразумом се крши члан 52. Конвенције о уговорном праву из 1969. Поред тога крши се и императивни принцип о правној једнакости држава (посебно и чланица УН) који је формално садржан у ставу 1. члана 2. Повеље УН у виду заштите права на „суверену једнакост“ свих држава. Норма правне једнакости представља *jus cogens* правило које потиче још из римског права („субјекти се једнаки пред законом“).

Чланом 52. Конвенције о уговорном праву из 1969 (под насловом „Принуда над државом извршена путем претње или употребе силе“) се утврђује следеће: се утврђује следеће:

*„Ништаван је сваки уговор чије је закључење постигнуто претњом или употребом силе кршењем принципа међународног права који су унети у Повељу Уједињених нација.“*¹⁰

Имајући у виду да је Кумановски споразум настао као резултат *претње од употребе силе* уколико се одбије његово закључење, а да не представља државну капитулацију (имајући у виду одредбе о суверенитету у Резолуцији 1244 СБ УН), долазимо до закључка да Србија у сваком моменту може овај *наметнути* споразум прогласити за ништаван, сагласно члану 52.¹¹ Конвенције о уговорном праву из 1969. Тада се предузимају мере раскидања споразума. Ово се врши слањем дипломатске ноте КФОР-у односно Генералном секретару НАТО-а (нота о једностраном раскидању акта).

---

⁹ Исто, члан II

¹⁰ Конвенције о уговорном праву из 1969, члан 52.

¹¹ До истог закључка долази и познати екперт Енрико Милано (види Enrico Milano, *Security Council Action in the Balkans: Reviewing the Legality*, [European Journal of International Law](#). No. 14, стр. 999–1022. 2003)

Наравно, ово раскидање уговора би само била мера у крајњој нужди, уколико би шиптари на КиМ изазвали погром и хуманитарну катастрофу српског становништва, а КФОР не би преузео мере заштите становништва (на шта је обавезан).

Са правном становишта треба приметити да је наметнутим уговором (под претњом од употребе силе, или даљег наставка војне интервенције) створена ситуација да урушавањем државног суверенитета, СР Југославија, па касније и Србија (као наследник уговора) постане дискриминисана у чланству Уједињених нација, као удружењу суверених држава-чланица. Треба са правног становишта приметити, да су исте војне снаге које су извршиле агресију на СР Југославију односно НАТО организација, постале следећег дана мировне снаге Уједињених нација, са променом назива у КФОР. Имајући ово у виду, оваква чињеница баца сенку на *непристрасност* ових јединица као мировних снага, које су до претходног дана (до 9. јуна) водиле рат са јединицама Војске Југославије. Узимајући у обзир да је у члану 2 Повеље УН садржана норма о *правној једнакости* свих држава, где принцип правне једнакости представља *jus cogens* норму међународног права, долазимо до закључка да Србија може једнострано раскинути Кумановски споразум и позивањем на члан 53. Конвенције о уговорном праву из 1969.

Чланом 53. Конвенције о уговорном праву из 1969 (под насловом „Уговори који су у сукобу са императивном нормом општег међународног права (*jus cogens*)“:

„Ништаван је сваки уговор који је у тренутку свога закључења у сукобу са императивном нормом општег међународног права. За сврхе ове конвенције императивна норма општег међународног права је норма коју је прихватила и признала целокупна међународна заједница држава као норму од које никакво одступање није допуштено и која се не може изменити новом нормом општег међународног права истог карактера.“¹²

Имајући и виду да, по одређењу из Резолуције 1244 СБ УН, Војно-технички споразум из Куманова није уговор о капитулацији (јер се суверенитет резолуцијом не доводи у питање) и да овим уговором који је потписан мимо Југословенског Устава (кршећи га) држава ставља у неравноправан однос са другим сувереним чланицама УН, можемо сматрати да је њиме прекршено императивно правило о *правној једнакости* свих држава. Ово правило не важи само за чланице Уједињених нација, већ се, сагласно Повељи УН примењује и на државе које нису у чланству УН-а.

Као последица Кумановског споразума настаје кршење императивне норме садржане у ставу 1. члана 2 Повеље УН и тиме се остварује право да примену члана 53. Конвенције о уговорном праву из 1969. године. Имајући ово у виду, Србија у било ком моменту може једнострано да раскине Кумановски споразум, као противан императивној норми о правној једнакости држава, чиме је исти ништаван (и то од момента његовог закључивања). Чак и када би се неко позвао на интерпретацију да СРЈ или Србија „није тада била чланица УН“, ово не би имало било какву релевантност, јер се императивни принцип *правна једнакост држава* примењује на све државе, независно од тога да ли су у чланству УН или нису чланице ове Организације.

Формално дипломатска нота о једностраном раскидању Кумановског споразума се шаље највишем функционеру НАТО-а, као руководиоцу КФОР-а, са изјавом о раскидању мировног споразума. Информација о чину раскидања споразума, укључујући и изјаву о овоме са

---

¹² Конвенција о уговорном праву из 1969, члан 53.

образложењем, се поред тога шаље и Генералном секретару УН, као и председавајућем Савета безбедности УН.

Са политичког становишта, треба поновити да се овакви потези могу чинити само у случају погрома српског становништва на КиМ од стране власти шиптара, које би могле угрозити животе становника на КиМ или њихов останак у покрајни. Генерално, правило је не треба без преке потребе примењивати меру раскидања међународног уговора. С овим у вези треба, међутим, приметити да је право на одбрану народа основно природно право и да као право на живот такође има статус императивне правне норме.

Закључак

У овом раду је показано да је главни формални разлог забране интервенције војним снагама на Косову и Метохији Кумановски споразум закључен 1999. Овим споразумом који е уграђен у Резолуцију 1244 Савета безбедности УН је дефинисан и сам домет ове резолуције УН. Резолуцију 1244 Савета безбедности потврђује суверетитет и територијални интегритет Србије. Њоме се уједно дефинише постојање сталног спора између Србије и покрајне Косово и Метохија, чиме се оспорава основ да КиМ добије статус државе у УН. Државе са високим безбедносим ризиком не могу постати чланице Уједињених нација, о чему доноси одлуку Савета безбедности (у виду Препоруке Генералној скупштини УН).

Без Кумановског Споразума, Резолуција 1244 УН садржи низ недефинисаних опредељења о томе шта би требало учинити у вези са јужном српском покрајном. Кумановски Споразум је део Анекса II Резолуције 1244, и ако овај анекс не постоји или ако се овај споразум војно-техничке природе раскине, тада престају да буду примењиве наредбодавне компоненте ове резолуције. Оно што недвосмислено остаје на снази је њен необорив основни део где се у начелу потврђује суверетитет и територијални интегритет Србије и где се сзштински оспорава основ да КиМ добије статус државе у УН. Она и даље остаје у статусу *спора* са Србијом и као «безбедносни проблем», па њен коначни статус мора да се решава новом резолуцијом Савета безбедности УН којом би садашња Резолуција 1244 била замењена.

Имајући у виду да је Кумановски споразум једино стварно ограничење за интервенцију Војске Србије и МУП-а на КиМ, овде је указано на могућност да се овај наметнути уговор, као тип *мировног споразума* може једнострано раскинути од владе Србије, наравно при екстремним околностима насиља или претње насиљем, у циљу спашавања српског становништва од прогона штитарских терориста или екстремиста. Основ за раскидање овог уговора је у члану 52. Конвенције о уговорном праву из 1969, по којем је ништаван сваки уговор закључен под притиском или претњом примене силе. Поред тога, имајући у виду императивни принцип *правне једнакости* и пре свега права на *суверену једнакост*, указано је на могућност да се уговор раскине и на основу члана 53 Конвенције о уговорном праву из 1969, по којем је ништаван сваки уговор закључен кршењем императивне норме (*jus cogens*) међународног права.

